

4.12.2002

169/4/00

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Esittelijäneuvos Eero Kallio

HENKILÖN HAKEMINEN TYÖPAIKALTA KUULUSTELUUN SEKÄ TAUSTATIETOJEN ANTAMINEN TYÖNANTAJALLE JA TYÖTOVEREILLE

1 KIRJOITUS

A kertoo eduskunnan oikeusasiamiehelle 20.1.2000 osoittamassaan kantelukirjoituksessa, että Kemijärven kihlakunnan poliisilaitoksen vanhempi konstaapeli B ja ylikonstaapeli C olivat A:n käsityksen mukaan toimineet A:n työpaikalle (--- kauppaan) tehdyn murron tutkinnassa siten, että A oli työtovereidensa silmissä leimautunut syylliseksi. A kertoo seuraavaa:

1. B oli 31.12.1999 kello 11 aikaan tullut murtopaikalle ja saanut A:n työtoverilta tietää, että A oli ollut edellisiltana työvuorossa. Tällöin B oli tiedustellut mainitulta työtoverilta, oliko A:lta jäänyt kavereita illalla paikalle ja todennut lisäksi, että A majoittaa rikollisia. Edelleen B oli todennut, ettei A:n työnantajalle ollut hyväksi pitää tuollaista henkilökuntaa. B oli lisäksi antanut ymmärtää, että A:n nimi oli muutenkin ollut esillä poliisilaitoksen papereissa.

2. A:n työnantaja soitti samana päivänä noin puolen tunnin kuluttua edellisestä A:lle. A keskusteli tällöin hänen sekä B:n kanssa. Tämän jälkeen A meni työpaikalleen tekemään inventaariota siitä, mitä paikalta oli viety. Noin kello 13 aikaan A:n työpaikalle tuli kaksi virkapukuista poliisia, joista toinen oli C. Havaittuaan A:n poliisit ilmoittivat, että lähdetään. Kun A tiedusteli, että kuulusteluihinko, hänelle ilmoitettiin tylästi: "Ei vaan koppiin istumaan!" Tällöin paikalla oli A:n lisäksi työpaikan vastaava ja kaksi kiinteistömiestä.

A:n käsityksen mukaan hänet leimattiin syyttömänä syylliseksi tapahtuneeseen murtoon. Poliisien menettely vaaransi A:n käsityksen mukaan hänen työpaikkansa. Lisäksi hän menetti maineensa pienellä paikkakunnalla pitkäksi aikaa. Onneksi A:n työsuhdetta ei keskeytetty.

2 SELVITYS

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat

Vanhempi konstaapeli B kertoo selvityksessään, että hän sai 31.12.1999 kenttäjohtajana toimineelta ylikonstaapeli C:ltä ilmoituksen, että Kemijärven keskustassa olevaan --- kauppaan oli murtaudut-

tu edellisenä yönä. Kun hän meni paikalle, siellä olivat jo C ja vanhempi konstaapeli D. Paikalla ilmeni, että kaupan tiloista oli muun muassa käteiskassa murrettu auki. B tutki kauppakeskuksen toisessa kerroksessa olevan ravintolan ovea. Tällöin samaan aikaan ovelle tuli ravintola nuorehko naistyöntekijä, jolle B selitti yöllä tapahtuneesta murrosta. Sisällä ravintolassa naistyöntekijä huomasi, että myös ravintolassa oli käynyt varkaita, koska sielläkin kassa oli aukinaisena. Samoin ovi, jonka takana muun muassa käteiskassaa oli säilytetty, oli murrettu auki ja rahat viety. Myös viinaa ja tupakkaa oli kadoksissa.

Asiaa tiedusteltuaan B sai tietää naistyöntekijältä, että A oli ollut edellisenä yönä työvuorossa. Tällöin hän pohdiskeli yhdessä naistyöntekijän kanssa, olisiko mahdollista, että joku olisi jäänyt sulkemisen jälkeen piiloon ravintolan tai alakerran tiloihin. Ravintolan takaovi oli nimittäin ollut koko yön auki. Sitä kautta pääsi muun muassa alakerran liikkeisiin ja kellarikerroksen.

Hiukan myöhemmin B tiedusteli A:lta, oliko mahdollista, että joku olisi mennyt yöllä piiloon murtoa varten. A antoi tällöin ymmärtää, että hän oli pois lähtiessään katsonut paikat. Hän ei ollut havainnut ketään missään.

Jatkettuaan keskustelua naistyöntekijän kanssa, B oli maininnut, että A oli hänelle tuttu ja että hän tiesi A:n luona asuneen henkilön, jolla oli niin sanottua rikollista taustaa. B kiistää kertoneensa, missä yhteydessä A oli tullut tutuksi. B kiistää myös sanoneensa, että A majoittaa rikollisia. Naistyöntekijän kanssa keskusteltaessa kävi kuitenkin ilmi, että tämä niin sanotun rikollisen taustan omaava henkilö oli ollut usein asiakkaana kyseissä ravintolassa ja että hänen kaverinsa oli vastikään ollut pari viikkoa harjoittelijana samaan ketjuun kuuluvassa toisessa ravintolassa. Lisäksi selvisi, että A oli juuri murtoyönä tuonut ravintolan avaimensa saman omistajan pääravintolaan tavallista myöhempään. Kun muut työntekijät olivat kysyneet myöhäistä avaimentuontia A:lta, tämä oli vastannut, että oli vähän siivoillut ennen pois lähtöä.

Saadut tiedot herättivät epäilyjä A:ta kohtaan. B kiistää kuitenkin sanoneensa missään vaiheessa, että juuri A olisi syyllinen kyseisiin rikoksiin. Kaikki keskustelut olivat olleet niin sanottua alustavaa puhuttelua.

B ei muista enää sitä, oliko keskustelujen aikana ollut puhetta siitä, että ei ole "--- (A:n työnantaja) hyväksi pitää tuollaista työntekijää", mutta "kyllä se varmaan jostakin puheistani paistoi läpi". B:llä oli nimittäin tiedossa, että A oli vuonna 1996 ollut vastaajana Kemijärven käräjäoikeudessa huumausainerikoksesta, josta käräjäoikeus kuitenkin jätti hänet tuomitsematta ilmeisesti teon vähäisyyden vuoksi.

Myöhemmin C ja B päätyivät siihen, että A haetaan poliisiasemalle tarkempaan puhutteluun. C kertoo hakeneensa yhdessä D:n kanssa A:n työpaikaltaan poliisiasemalle. Tällöin C kertoi A:lle, että hänen pitää lähteä matkaan epäiltynä varkausrikoksista ja että oli mahdollista joutua kiinniote- tuksi mainituista rikoksista epäiltynä. Poliisiasemalla A kiisti osallisuutensa rikokseen, mutta myönsi aikaisemman huumausaineen käyttönsä. A antoi kuitenkin poliisien tutkia hänen asuntonsa ja autonsa, joista ei löytynyt mitään epäilyttävää. Tämän jälkeen A päästettiin vapaaksi ja vietiin työpaikalleen.

3.2

Oikeudellinen arviointi

3.2.1

Oikeusohjeet

Esitutkintalain 8 §:n mukaan esitutkinnassa ei saa puuttua kenenkään oikeuksiin enempää kuin on välttämätöntä esitutkinnan tarkoituksen saavuttamiseksi. Esitutkinta on lisäksi toimitettava siten, ettei ketään aiheettomasti saateta epäluulon alaiseksi ja ettei kenelläkään tarpeettomasti aiheuteta vahinkoa tai haittaa.

Kun jotakuta kohtaan ryhdytään toimenpiteisiin esitutkinnassa, hänelle on esitutkintalain 9 §:n mukaan ilmoitettava hänen asemansa siinä niin pian kuin se on mahdollista. Esitutkintalain 21 §:n mukaan ketään ei saa pitää esitutkinnassa kauempaa kuin on välttämätöntä. Epäilty, jota ei ole pidätetty tai vangittu, on velvollinen olemaan läsnä esitutkinnassa kerrallaan enintään 12 tuntia.

3.2.2

Kannanotto

Kanteluasiassa on kysymys välittömistä toimenpiteistä tapahtuneen rikoksen selvittämiseksi. A:n työpaikalla suoritettut toimenpiteet ovat olleet pääosin rikospaikkatutkintaa sekä alustavia puhutteluja, joissa on selvitetty lähinnä taustatietoja. A:n ja poliisin käsitykset keskustelujen sisällöstä poikkeavat toisistaan. B on kiistänyt kertoneensa A:n aikaisemmista asioinneista poliisin kanssa ja todenneensa, ettei **Arskalle** ole hyväksi pitää tuollaista työntekijää. B tosin myöntää sen varmaan joistakin hänen puheistaan paistaneen läpi.

Lääninpoliisijohtaja E toteaa lausunnossaan, ettei poliisimiehen tule esittää kenellekään edes epäsuorasti mahdollisesti epäilystä henkilöstä sellaisia käsityksiä tai mielipiteitä, jotka eivät suoranaisesti liity rikoksen selvittämiseen. Omana käsityksenäni ilmoitan yhtyvänä lääninpoliisijohtaja E:n edellä esitettyyn toteamukseen ja korostan hienotunteisuuden ja asiallisuuden merkitystä mahdollisesti epäillynkin henkilön työtovereita ja työnantajaa puhuteltaessa. Tässä tarkoituksessa saatan käsitykseni varomattomasta menettelystä B:n tietoon lähettämällä hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

C kiistää käyttäneensä A:n kantelussa mainitsemaa sanontaa koppiin viemisestä. Hän oli kyllä kertonut, että A:n pitää lähteä heidän mukaansa epäiltynä varkausrikoksista ja että oli mahdollista joutua kiinniotetuksi mainittujen rikosepäilyjen vuoksi. Saadusta selvityksestä ei ole pääteltävissä, että C olisi menetellyt asiassa lainvastaisesti. Korostan kuitenkin hienotunteisuuden merkitystä erityisesti haettaessa henkilöitä työpaikaltaan poliisiasemalle kuulusteluja varten.